

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

БІЛОМІСТНИЙ ОЛЕКСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

УДК [336.77:334.72](043.3)

МЕХАНІЗМ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України”.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор *Азаренкова Галина Михайлівна*, Харківський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України, заступник директора з наукової роботи та міжнародних зв’язків

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор *Колодізев Олег Миколайович*, Харківський національний економічний університет, завідувач кафедри банківської справи;

кандидат економічних наук *Антонюк Оксана Іванівна*, Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут, в.о. проректора з наукової роботи.

Захист дисертації відбудеться 14 грудня 2012 р. о 13:00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40000, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40000, м. Суми, вул. Покровська, 9/1.

Автореферат розісланий “____” листопада 2012 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. М. Бурденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Необхідність подальшого розвитку механізмів кредитування малого бізнесу зумовлюється, в першу чергу, тим, що саме сьогодні, в умовах дестабілізації економіки, малий бізнес здатен при мінімальному рівні державної підтримки створювати нові робочі місця, забезпечувати вагому частку бюджетних надходжень, розробляти та впроваджувати інноваційну продукцію і послуги. Розвиток малого бізнесу є головним чинником економічного зростання, формування валового внутрішнього продукту.

З огляду на вищезазначене постає питання дослідження малого бізнесу в Україні з позицій кредитування його діяльності. Застосування кредиту є необхідним елементом стабілізації економіки країни, а також чи не єдиним джерелом забезпечення стабільної роботи малих підприємств. При цьому ефективність кредитування визначається мірою наукової обґрунтованості положень, на яких базуються економічні відносини кредиторів і позичальників. Саме тому особливої актуальності набуває розробка дієвого механізму кредитування малого бізнесу (МКМБ), в першу чергу, шляхом вдосконалення організаційно-економічних елементів даного механізму.

Фундаментальні основи дослідження кредитування малого бізнесу закладені в наукових працях таких зарубіжних вчених, як О. О. Блінова, М. Дейтш (M. Dietsch), Л. Джуїс (L. Guiso), О. А. Плотніков, Р. Теппер (R. Terper), В. Фраме (W. Frame) та ін. Серед вітчизняних науковців проблеми функціонування МКМБ досліджували Г. М. Азаренкова, О. І. Антонюк, Є. А. Бобров, О. В. Васюренко, І. С. Гуцал, С. Г. Дрига, О. М. Колодізев, М. І. Крупка, О. В. Кужель, В. І. Ляшенко, І. В. Сало, В. О. Степаненко, М. М. Фастовець та ін.

Узагальнення та аналіз наукових результатів, отриманих вищезазначеними та іншими вченими, дозволили визначити необхідність подальших досліджень даної проблеми у таких напрямках: уточнення економічної сутності самого поняття “механізм кредитування малого бізнесу” та розкриття основних елементів такого механізму; дослідження взаємодії джерел забезпечення фінансовими ресурсами МКМБ; розвиток організаційно-економічної складової МКМБ та поглиблення науково-методичної бази щодо прийняття рішень про кредитування малого бізнесу. Все це обумовило вибір теми дисертаційного дослідження, формування мети та завдань, а також підтвердило його актуальність та практичну значимість.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дисертаційного дослідження пов’язаний з науковими темами Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України”, зокрема, до звіту за науково-дослідною темою “Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні” (номер державної реєстрації 0102U006965) увійшли пропозиції дисертанта щодо удосконалення методичного забезпечення функціонування механізму кредитування малого бізнесу шляхом використання договорів субконтрактингу як забезпечення кредиту;

Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України: до звіту за темою “Зарубіжний досвід правового регулювання створення та функціонування банківських об’єднань” (номер державної реєстрації 0107U010903) увійшли пропозиції дисертанта щодо визначення ключових інструментів, форм, специфічних заходів, важелів реалізації механізму кредитування малого бізнесу в закордонній практиці та встановлено доцільність їх адаптації в Україні; за темою “Моделі банківської діяльності та їх модифікація для моніторингу стабільності банківської системи” (номер державної реєстрації 0109U004378) – пропозиції щодо оцінки на основі кореляційно-регресійного аналізу впливу кредитного портфеля банку на результат діяльності банку.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток науково-методичних підходів і розробка практичних рекомендацій щодо функціонування МКМБ, в першу чергу, шляхом удосконалення його організаційно-економічних елементів.

Відповідно до визначеної мети в роботі було поставлено та вирішено такі завдання:

- уточнити поняття “механізм кредитування малого бізнесу” та визначити його сутнісні характеристики;
- узагальнити теоретичну базу функціонування МКМБ та на цій основі визначити його структуру, адекватну сучасному стану та умовам, у яких функціонують суб’єкти малого бізнесу і фінансово-кредитні установи;
- узагальнити практичний досвід функціонування МКМБ в економічно розвинутих країнах та визначити напрями його можливого впровадження у вітчизняну практику;
- провести аналіз доступності джерел кредитування малого бізнесу в Україні;
- розкрити взаємодію джерел фінансових ресурсів та взаємозалежність динаміки розвитку малого бізнесу в Україні з обсягами кредитів, наданих в економіку;
- розвинути науково-методичні положення щодо розвитку організаційно-економічної складової МКМБ;
- запропонувати науково-методичні рекомендації щодо використання договорів субконтракту як забезпечення кредиту;
- розробити методичний підхід до прийняття рішень про кредитування малого бізнесу.

Об’єкт дослідження – економічні відносини між суб’єктами МКМБ, що виникають під час кредитування.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних та методичних положень щодо функціонування МКМБ.

Методи дослідження. Теоретичну та методичну основу дисертаційного дослідження складають фундаментальні положення економічної теорії, теорії

фінансового посередництва та банківської справи, а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячені проблемам кредитування.

Для досягнення сформованої мети і вирішення поставлених завдань використовувались наступні методи: діалектичний метод пізнання та системний підхід – для розкриття економічної сутності поняття “механізм кредитування малого бізнесу”, визначення детермінант МКМБ та узагальнення зарубіжного досвіду в сфері кредитування малого бізнесу; графоаналітичний метод, методи статистичного аналізу та порівняння – для аналізу визначення доступності джерел кредитування малого бізнесу в Україні; кореляційно-регресійний аналіз – для розкриття взаємодії джерел ресурсів щодо забезпечення МКМБ та взаємозалежності динаміки розвитку малого бізнесу в Україні з обсягами кредитів в економіку; методи індукції та дедукції – для обґрунтування пропозицій щодо розвитку організаційно-економічної складової МКМБ; метод планування експерименту та метод експертних оцінок – для розробки методичного підходу до прийняття рішень при кредитуванні малого бізнесу. Економіко-математичне моделювання проведено у середовищі Statistica 7.0.

Інформаційною та фактологічною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти з питань розвитку малого бізнесу, матеріали Державного комітету статистики України, Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, довідково-інформаційні видання, офіційні матеріали Національного банку України та окремих банків України, установ та об'єднань, звітно-аналітична інформація міжнародних фінансово-кредитних аналітичних інститутів, які займаються питаннями кредитування малого бізнесу.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у поглибленні існуючих, обґрунтуванні та розробці ряду нових науково-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо функціонування МКМБ.

Наукову новизну дисертаційної роботи визначають такі положення:

вперше:

- запропоновано науково-методичний підхід щодо комплексного врахування факторів впливу на прийняття рішення про кредитування суб'єктів малого бізнесу (сума кредиту, забезпечення кредиту, рівень кредитоспроможності позичальника) на основі використання методів теорії планування експерименту за планом Вох-Вейнке, що дозволяє визначити спроможність суб'єкта малого бізнесу виконувати зобов'язання перед банком в умовах асиметрії інформації;

удосконалено:

- науково-методичні засади взаємодії суб'єктів механізму кредитування малого бізнесу, які ґрунтуються на застосуванні кластерного підходу, що дозволяє врахувати задачі учасників кластера та низку факторів впливу (достатність необхідних ресурсів та забезпеченість кредиту) на сталість відповідного механізму.
- науково-методичні рекомендації щодо використання договорів субконтрактування (під якими розуміється кооперація суб'єктів господарювання, проявом

якої є встановлення довгострокових господарських відносин), як забезпечення кредиту, що сприяє врахуванню не лише наявного забезпечення кредиту, а й майбутньої фінансово-господарської діяльності суб'єкта малого бізнесу в рамках відповідних договорів;

набули подальшого розвитку:

- визначення поняття “механізм кредитування малого бізнесу”, під яким пропонується розуміти сукупність принципів, видів, форм і методів реалізації економічних відносин, переважаючими серед яких є кредитні відносини, за допомогою яких здійснюється забезпечення необхідними фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання, задіяних у малому бізнесі, із різних доступних для цього джерел, з метою задоволення потреб зацікавлених сторін;
- формалізація МКМБ шляхом визначення мети, завдань і принципів його функціонування, обґрунтування складу його елементів, які більш повно розкривають сутність даного механізму та визначають умови його функціонування;
- процедура аналізу взаємозалежності обсягів наданих кредитів та розвитку малого бізнесу, на основі врахування взаємного впливу різних джерел фінансових ресурсів (кредити банків, лізингових компаній, кредитних спілок, факторингових компаній та інші) на підсумок діяльності малого бізнесу (обсяги реалізації продукції та послуг) за різними часовими інтервалами.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування розроблених у дисертаційній роботі положень, висновків і методичних рекомендацій на рівні окремого банку – при прийнятті рішень про кредитування суб'єктів малого бізнесу та вдосконаленні форм забезпечення кредиту; на рівні держави – при розробці програми фінансової підтримки малого бізнесу в Україні.

Основні положення дисертаційного дослідження були впровадженні в практичну діяльність банків, зокрема: методичні рекомендації з використання субконтрактних договорів між підприємствами великого та малого бізнесу як забезпечення при кредитуванні суб'єктів малого бізнесу – в роботі Східного регіонального департаменту ПуАТ “СЕБ Банк” (довідка від 17 вересня 2010 року № 2-3-2-2056); методичний підхід до прийняття рішень про надання кредиту суб'єктам малого бізнесу на основі методу планування експерименту – в роботі Полтавського регіонального центру ПуАТ “ТАСкомбанк” (довідка від 11 жовтня 2011 року № 900/30); методичні рекомендації щодо використання договорів субконтракту, направлених на розвиток малого бізнесу – в діяльності Харківської обласної громадської організації “Харківський клуб підприємців” (довідка від 12 травня 2010 року № 438/12); методичні рекомендації щодо формування кластерів на певних територіях, до складу яких входять великі підприємства, суб'єкти малого бізнесу та банки, прийнятого до застосування у діяльності громадської організації “Єврореґіон “Слобожанщина” (довідка від 10 травня 2011 року № 123/10/05).

Результати дослідження використовуються у навчальному процесі Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України при викладанні дисциплін: “Фінансова діяльність

суб'єктів підприємництва”, “Фінансове посередництво”, “Фінансовий менеджмент” (акт від 18 травня 2011 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є завершеною науковою роботою. Усі результати, викладені у дисертації, одержані автором самостійно. Особистий внесок здобувача у роботах, виконаних у співавторстві, визначено у списку публікацій. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи дисертанта.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати наукового дослідження доповідались, обговорювались і отримали схвальну оцінку на науково-практичних конференціях, серед яких: VII Міжнародна наукова конференція студентів і молодих вчених “Фінансовий і банківський менеджмент: досвід та проблеми” (Донецьк, 2005), I Міжнародна науково-практична конференція “Научная индустрия европейского континента – 2006” (Дніпропетровськ, 2006), I Міжнародна наукова конференція “Эффективное развитие региональной экономики в условиях глобализации” (Белгород, Росія, 2007), Міжнародна науково-практична конференція “Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика” (Суми, 2008, 2009, 2010), I Міжнародний проект молодих дослідників “Зимова школа – 2008” (Москва, 2008), Всеукраїнська науково-практична конференція “Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України” (Суми, 2009, 2010), Міжнародна науково-практична конференція “Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків” (Черкаси, 2009, 2010, 2011), II Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених та студентів “Стратегії розвитку інноваційної економіки” (Таллінн, 2011).

Публікації результатів досліджень. Основні наукові положення, рекомендації та висновки дисертанта опубліковано у 22 наукових працях загальним обсягом 22,46 друк. арк., з них особисто автору належить 4,53 друк. арк., у тому числі один підрозділ у колективній монографії, 9 статей у журналах і збірниках наукових праць, що є фаховими з економіки, 12 – публікацій у збірниках тез доповідей конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Повний обсяг дисертації складає 208 сторінок, в тому числі на 72 сторінках розміщено 11 таблиць, 33 рисунки, 6 додатків та список літератури зі 175 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, сформульовано мету і завдання дисертаційної роботи, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, зв'язок роботи з науковими програмами, подано інформацію про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі **“Теоретична база функціонування механізму кредитування малого бізнесу”** розкрито економічну сутність поняття **“механізм кредитування малого бізнесу”**, узагальнено теоретичну базу функціонування МКМБ, визначено структуру відповідного механізму, проаналізовано становлення та розвиток МКМБ в економічно розвинутих країнах.

За результатами дослідження визначено, що в наукових працях і методичній літературі відсутній єдиний підхід до визначення поняття **“механізм кредитування малого бізнесу”**. Виходячи з поєднання сутнісного розуміння дефініцій **“механізм кредитування”** та **“малий бізнес”**, автором визначено поняття **“механізм кредитування малого бізнесу”** як сукупність принципів, видів, форм і методів реалізації економічних відносин, переважаючими серед яких є кредитні відносини, за допомогою яких здійснюється забезпечення необхідними фінансовими ресурсами суб’єктів господарювання, задіяних у малому бізнесі, із різних доступних для цього джерел, з метою задоволення потреб зацікавлених сторін, що загалом спрямовано на досягнення економічного розвитку.

У наведеному уточненні відбито розуміння МКМБ відповідно до його спрямованості щодо забезпечення потреб малого бізнесу у необхідних обсягах фінансових ресурсів, що реалізується у врахуванні мети його створення та особливостях прояву відповідно до щільності взаємозв’язку між функціями малого бізнесу та функціями механізму кредитування. Це дозволяє наголошувати на важливості врахування синергетичного ефекту поєднання функцій малого бізнесу та механізму кредитування з метою задоволення потреб зацікавлених сторін.

У роботі запропоновано структуру МКМБ, яка містить впорядковану сукупність елементів: фундаментальні елементи (принципи, мета, задачі, об’єкт та суб’єкти), організаційно-економічні елементи та елементи процесу кредитування (види кредитів, методи кредитування та інструменти кредитування) (рис. 1).

Функціонування МКМБ здійснюється на засадах дотримання принципів альтернативності варіантів, комплексності, збалансованості інтересів, виправданості ризику, гнучкості реагування, що в сукупності дозволяє забезпечити впорядкованість всіх елементів та взаємозв’язків його функціонування.

Детальне дослідження окремих складових МКМБ дало змогу розкрити щільність їх взаємодії, проявом чого визначено результативність економічних відносин між суб’єктами відповідного механізму кредитування. Також встановлено, що принципи функціонування МКМБ, як складові фундаментальних елементів, також утворюють коло синергетичного ефекту, яке спрямоване на протидію виникненню надмірного ризику у сфері кредитування малого бізнесу. Це підкреслює значимість та ґрунтовність авторського подання сутнісного розуміння поняття **“механізм кредитування малого бізнесу”**.

У роботі досліджено досвід розвинутих країн щодо становлення, розвитку та функціонування МКМБ, зокрема: 1) систематизовано відмінності зарубіжного досвіду функціонування МКМБ на основі визначення змістовності різних моделей: американської, європейської, японської та постсоціалістичної; 2) розкрито специфічні інструменти МКМБ кожної з перелічених моделей, які

використовуються для кредитування суб'єктів малого бізнесу за участю держави та без її участі.

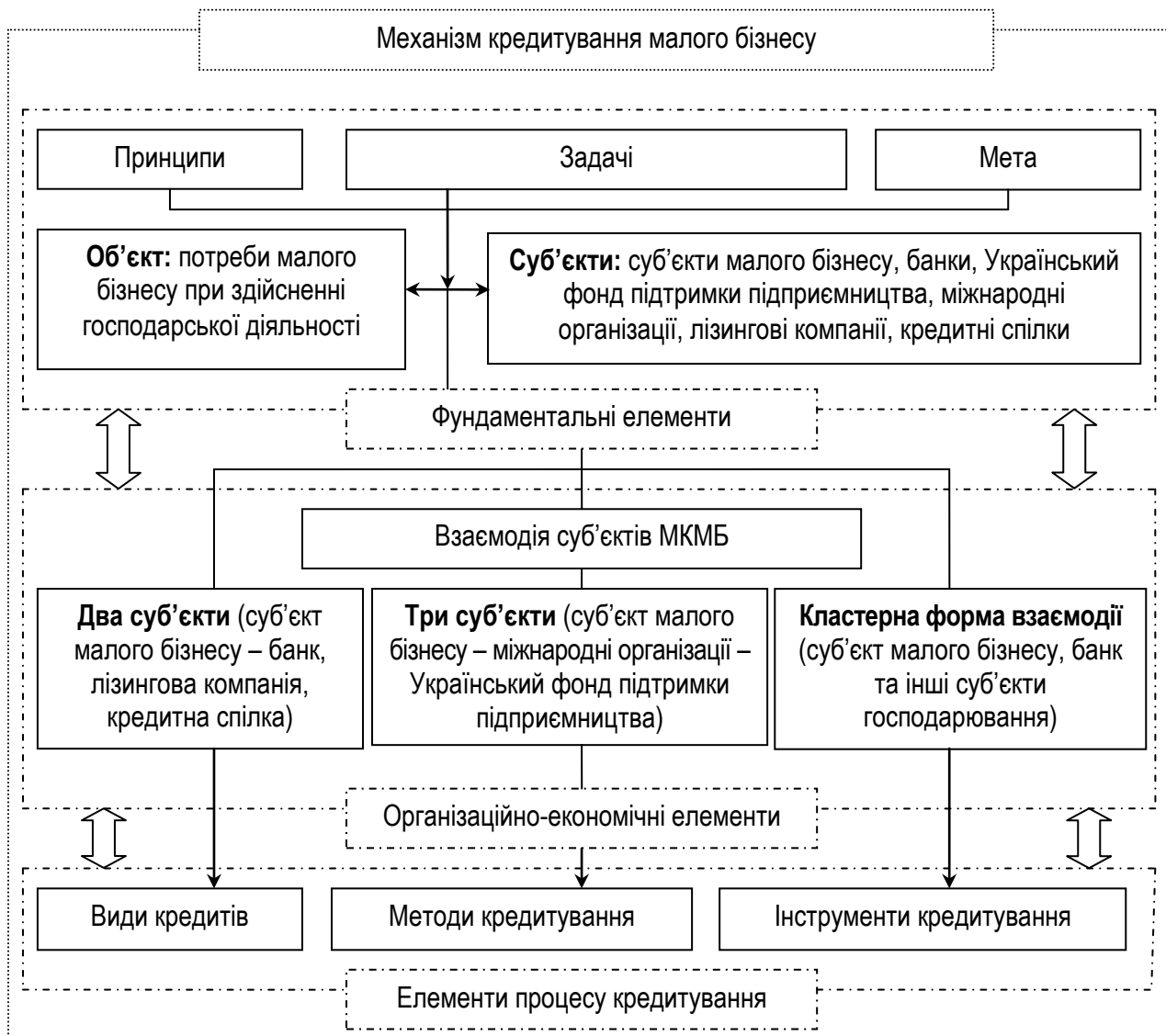

Рисунок 1 – Структура механізму кредитування малого бізнесу

Проведений аналіз дозволив визначити сукупність різних інструментів, форм, специфічних заходів, важелів розвитку функціонування даного механізму, а також встановити доцільність їх адаптації в Україні. Зокрема, встановлено, що доцільність адаптації закордонного досвіду МКМБ обумовлює, насамперед, необхідність розвитку організаційно-економічної складової МКМБ, розробки методичного підходу до прийняття рішень про кредитування малого бізнесу та застосування новітніх форм реалізації кредитного забезпечення малого бізнесу.

У другому розділі “Сучасний стан кредитування малого бізнесу в Україні” проведено аналіз доступності джерел кредитування малого бізнесу в Україні, розкрито взаємодію джерел фінансових ресурсів для кредитування малого бізнесу та взаємозалежність динаміки розвитку малого бізнесу в Україні з обсягами наданих кредитів в економіку.

На основі аналізу статистичного матеріалу із визначення сучасного стану кредитування малого бізнесу в Україні автором виділено різні джерела залучення додаткових фінансових ресурсів для забезпечення функціонування відповідного механізму кредитування, серед яких, зокрема, зазначено: ресурси банків, кредитних спілок, інших кредитних установ, юридичних осіб публічного права, лізингодавців, інших фінансових компаній, фонду підтримки підприємства, міжнародних організацій.

Групування та порівняння динаміки обсягів кредитів, наданих вітчизняним суб'єктам господарювання за рахунок різних джерел, дало змогу розкрити умови можливого забезпечення фінансовими ресурсами суб'єктів МКМБ. Зокрема, автором доведено, що доступність запозичення фінансових ресурсів з різних джерел для забезпечення функціонування МКМБ визначається організаційними вимогами потенційних кредиторів щодо надання необхідного обсягу фінансових ресурсів, які, по суті, віддзеркалюють організаційно-економічні елементи відповідного механізму кредитування.

Автором визначено переваги та недоліки кожного можливого джерела залучення фінансових ресурсів для забезпечення функціонування МКМБ. Серед основних недоліків різних джерел залучення фінансових ресурсів виділено такі: велика вартість кредитних ресурсів, обмеженість залучення необхідного обсягу ресурсів, взаємопов'язаність більшості джерел можливого залучення з таким джерелом ресурсів, як банківський кредит.

Проведений аналіз динаміки обсягів наданих кредитів з різних джерел фінансових ресурсів для забезпечення потреб малого бізнесу дозволив визначити, що найбільш суттєвим джерелом за обсягом залучення фінансових ресурсів є банківські кредити. Для виявлення наступних за значимістю джерел фінансових ресурсів для кредитування малого бізнесу автором було визначено пропорційність обсягів наданих кредитів з кожного джерела фінансових ресурсів по відношенню до обсягів банківського кредитування (табл. 1).

Таблиця 1 – Джерела кредитування малого бізнесу по відношенню до обсягів банківського кредитування, %

Джерела кредитування малого бізнесу	Показники за роками				
	2007	2008	2009	2010	2011
Кредитні спілки	1,732	1,256	0,846	0,669	0,396
Інші кредитні установи	0,442	0,654	0,391	0,281	0,258
Юридичні особи публічно права	0,716	0,653	0,554	0,483	0,474
Лізинг	7,755	6,424	5,885	6,088	5,821
Факторинг	0,191	0,290	0,345	1,279	0,672
Фінансові кредити за рахунок власних коштів фінансових компаній	0,066	0,038	0,029	0,060	0,114
Позики фінансових компаній, для яких застосовуються запозичені ресурси	0,028	0,023	0,014	0,006	0,023
Фонд підтримки підприємства	0,002	0,002	0,002	0,003	0,002

Автором запропоновано удосконалення методичного забезпечення щодо визначення джерела кредитування малого бізнесу в рамках функціонування МКМБ на основі побудови загального алгоритму (рис. 2).

1. Визначення джерел фінансових ресурсів для кредитування малого бізнесу	
2. Аналіз доступності джерел фінансових ресурсів для кредитування малого бізнесу	
3. Оцінка взаємного впливу джерел фінансових ресурсів для кредитування малого бізнесу	
$KB = -0,600 \cdot KC + 0,762 \cdot YO;$ $KB = -0,070 \cdot KC + 0,762 \cdot LD;$ $KB = -0,040 \cdot IK + 0,995 \cdot LD;$ $KB = -0,001 \cdot YO + 0,987 \cdot LD;$	$KB = 1,001 \cdot LD - 0,030 \cdot FK;$ $KB = 1,002 \cdot LD - 0,050 \cdot VF;$ $KB = 0,998 \cdot LD - 0,040 \cdot PF;$ $KB = 1,003 \cdot LD - 0,070 \cdot FP.$
4. Визначення впливу джерел фінансових ресурсів на розвиток малого бізнесу	
$OR_{2008} = 0,842 \cdot KC3_{2008} - 0,27 \cdot KC3.12_{2008} + 0,281 \cdot KC12_{2008};$ $OR_{2009} = 0,184 \cdot KC3_{2009} - 0,27 \cdot KC3.12_{2009} + 0,916 \cdot KC12_{2009};$ $OR_{2010} = 0,602 \cdot KC3_{2010} + 0,37 \cdot KC3.12_{2010} - 0,07 \cdot KC12_{2010};$ $OR_{2008} = 0,256 \cdot VBK1_{2008} + 0,726 \cdot VBK5_{2008}; \quad OR_{2009} = 0,726 \cdot VBK1_{2009} + 0,254 \cdot VBK5_{2009};$ $OR_{2010} = 0,349 \cdot VBK1_{2010} + 0,639 \cdot VBK5_{2010}.$	
5. Прийняття рішення про вибір джерела кредитування малого бізнесу	

Рисунок 2 – Процедура визначення джерела кредитування малого бізнесу в рамках МКМБ

На рисунку 2 використані наступні позначення: KB – динаміка обсягів кредитів, наданих вітчизняними банками; KC – динаміка обсягів кредитів, наданих кредитними спілками; YO – динаміка обсягів коштів, наданих позичальникам юридичними особами публічного права; LD – динаміка обсягів коштів, наданих позичальникам лізингодавцями; IK – динаміка обсягів коштів, наданих позичальникам іншими кредитними установами; FK – динаміка обсягів коштів, наданих позичальникам в розрізі проведення факторингових операцій; VF – динаміка обсягів коштів у вигляді позик, наданих фінансовими компаніями за рахунок власних коштів; PF – динаміка обсягів коштів у вигляді позик, наданих фінансовими компаніями, для яких застосовуються запозичені ресурси; FP – динаміка обсягів коштів, наданих у розрізі фонду підтримки підприємництва за підсумками 2007–2011 років (вимірюється в млн грн.); OR_{2008} , OR_{2009} , OR_{2010} – ряди даних, які визначають обсяги реалізованої продукції суб'єктами малого бізнесу; $KC3_{2008}$, $KC3_{2009}$, $KC3_{2010}$ – ряди даних, які узагальнюють обсяги наданих кредитів кредитними спілками за терміном до трьох місяців; $KC3.12_{2008}$, $KC3.12_{2009}$, $KC3.12_{2010}$ – ряди даних, які узагальнюють обсяги наданих кредитів кредитними спілками

за терміном від трьох до дванадцяти місяців; $КС12_{2008}$, $КС12_{2009}$, $КС12_{2010}$ – ряди даних, які узагальнюють обсяги наданих кредитів кредитними спілками за терміном більше дванадцяти місяців; $ВВК1_{2008}$, $ВВК1_{2009}$, $ВВК1_{2010}$ – ряди даних, які узагальнюють обсяги наданих кредитів банками за терміном до одного року; $ВВК5_{2008}$, $ВВК5_{2009}$, $ВВК5_{2010}$ – ряди даних, які узагальнюють обсяги наданих кредитів банками за терміном понад п'ять років (вимірюється в млн грн.).

Оцінка взаємного впливу джерел фінансових ресурсів для кредитування малого бізнесу проведена на основі кореляційно-регресійного аналізу визначення динаміки обсягів наданих кредитів, що дозволило провести аналіз взаємозалежності різних джерел ресурсів для кредитування малого бізнесу, враховуючи різні можливості надання фінансових ресурсів в розрізі окремих їх джерел. Зокрема, аналіз взаємозалежності різних джерел дозволив виявити наявність різнопланових впливів на сталість забезпечення фінансовими ресурсами малого бізнесу з такого джерела, як банківські кредити з боку інших джерел ресурсів (статистичні оцінки значимості отриманих рівнянь підтверджуються скорегованим коефіцієнтом детермінації, який є не нижчим, ніж 0,93; значеннями коефіцієнта Фішера при прийнятному р-рівні) за підсумками 2007–2011 років.

З метою розкриття взаємозалежності обсягів наданих кредитів та розвитку малого бізнесу автором проведено аналіз розвитку вітчизняного малого бізнесу та динаміки обсягів наданих кредитів в економіку з різних джерел, що дозволяє оцінити ефективність функціонування сучасного МКМБ. Зокрема, визначено різноспрямованість впливу обсягів залучених ресурсів на підсумок діяльності суб'єктів малого бізнесу з погляду терміну їх залучення в розрізі окремих джерел залучення (статистичні оцінки значимості отриманих рівнянь підтверджуються скорегованим коефіцієнтом детермінації, який є не нижчим, ніж 0,71; значеннями коефіцієнта Фішера при прийнятному р-рівні) в розрізі окремих регіонів України за підсумками 2008, 2009 та 2010 року відповідно.

У підсумку запропоноване дозволяє: розкрити дію впливів різних джерел як між собою, так і на підсумок діяльності суб'єктів малого бізнесу, провести структурування напрямків впливу різних джерел ресурсів, врахувати множину дії перехресних впливів на сталість кредитування малого бізнесу, що визначає загальну змістовність проведення аналізу з розкриття взаємодії джерел ресурсів в рамках функціонування МКМБ та визначення напрямів взаємозалежності динаміки розвитку малого бізнесу в Україні з обсягами наданих кредитів в економіку

У третьому розділі **“Розвиток механізму кредитування малого бізнесу”** обґрунтовано пропозиції щодо розвитку організаційно-економічної складової МКМБ, запропоновано рекомендації з упровадження договорів субконтрактингу як забезпечення кредиту, розроблено методичний підхід до прийняття рішень про кредитування малого бізнесу.

Удосконалення МКМБ є невід'ємним від розвитку його організаційно-економічної складової, бо з нею пов'язуються як взаємодія основних елементів відповідного механізму зокрема, так і сталість здійснення процесів кредитування малого бізнесу в цілому. Відповідно до цього в роботі обґрунтовано низку

пропозицій із розвитку організаційно-економічної складової МКМБ. В основі розроблених пропозицій знаходиться теза щодо необхідності формування взаємовідносин між різними суб'єктами МКМБ на основі формування кластерної форми взаємодії.

Автором доведено доцільність створення кластерної форми взаємодії суб'єктів відповідного механізму, під якою розуміється форма внутрішньої інтеграції та кооперації різних суб'єктів господарювання, що може забезпечити стійкість суб'єктам господарювання, які беруть участь у роботі кластера, та синергетичний ефект взаємозв'язків суб'єктів МКМБ.

Для забезпечення сталості розвитку організаційно-економічної складової МКМБ автором запропоновано схему формування партнерських відносин між суб'єктом господарювання (джерелом ресурсів) та суб'єктом малого бізнесу, а також визначено структуру взаємовідносин між ними. Це сприятиме розвитку взаємодії між учасниками МКМБ щодо покращення умов забезпеченості суб'єктів механізму необхідними обсягами фінансових ресурсів.

З метою забезпечення розвитку організаційно-економічної складової МКМБ автором сформульовано рекомендації щодо використання договорів субконтракту як забезпечення кредиту. Також встановлено, що основними перевагами використання субконтракту є: велика гнучкість та адаптація до змін попиту, покращення діяльності суб'єктів господарювання, що взаємодіють у межах субконтракту, що дозволяє стимулювати розвиток МКМБ.

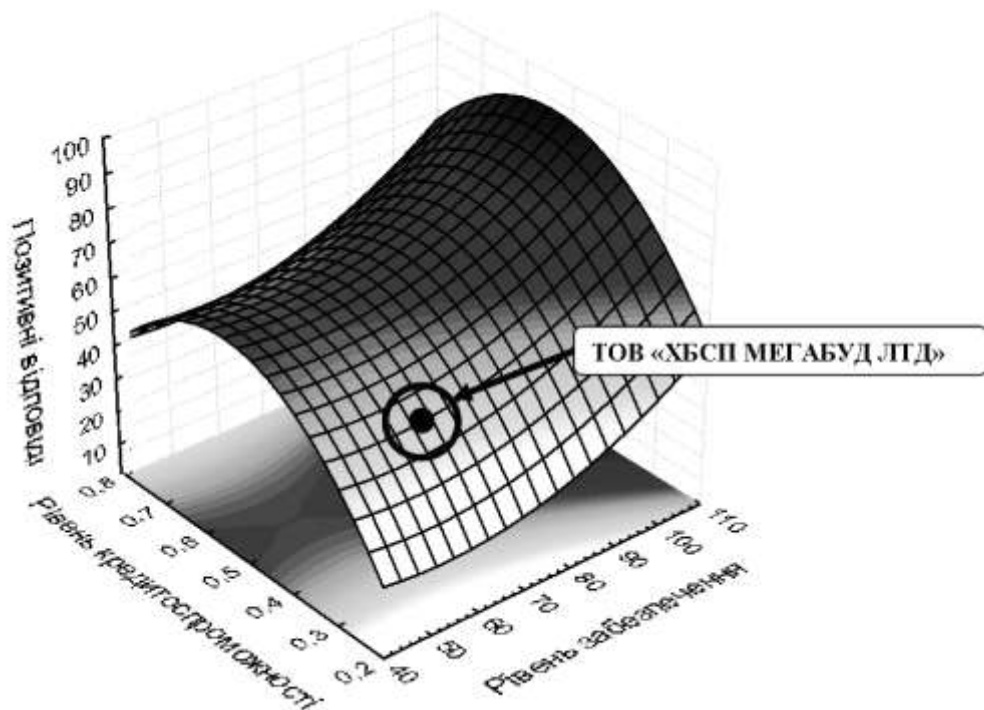
З метою підвищення ефективності рішень щодо кредитування малого бізнесу розроблено відповідний методичний підхід. Змістовність такого підходу узагальнюється послідовністю дій: 1) визначення цілей та набору факторів, які впливають на процес прийняття рішення при кредитуванні суб'єкта малого бізнесу; 2) формування набору вхідних і вихідних даних, а саме факторів, притаманних клієнту, а також критеріїв їх оцінки; 3) оцінка набору якісних і кількісних характеристик позичальника за допомогою набору критеріїв щодо оцінки факторів, притаманних позичальникам; 4) вибір оптимального співвідношення факторів впливу на прийняття рішення про кредитування малого бізнесу (позитивного рішення про кредитування суб'єкта малого бізнесу) на основі методів планування експерименту; 5) визначення ефективності рішення з надання кредиту та доцільності впровадження такого підходу надалі. Така послідовність дій розкриває процес прийняття рішення при аналізі доцільності кредитування суб'єктів малого бізнесу на основі методів теорії планування експерименту за сукупністю різних факторів.

Автором проаналізовано множину факторів впливу на прийняття рішення про кредитування суб'єктів малого бізнесу і визначено ключові з них: сума кредиту, рівень кредитоспроможності позичальника, рівень забезпечення кредиту. В роботі доведено доцільність використання методів теорії планування експерименту як інструмента вибору обґрунтованих факторів впливу на прийняття рішення про надання кредиту в умовах асиметрії інформації. На основі методу

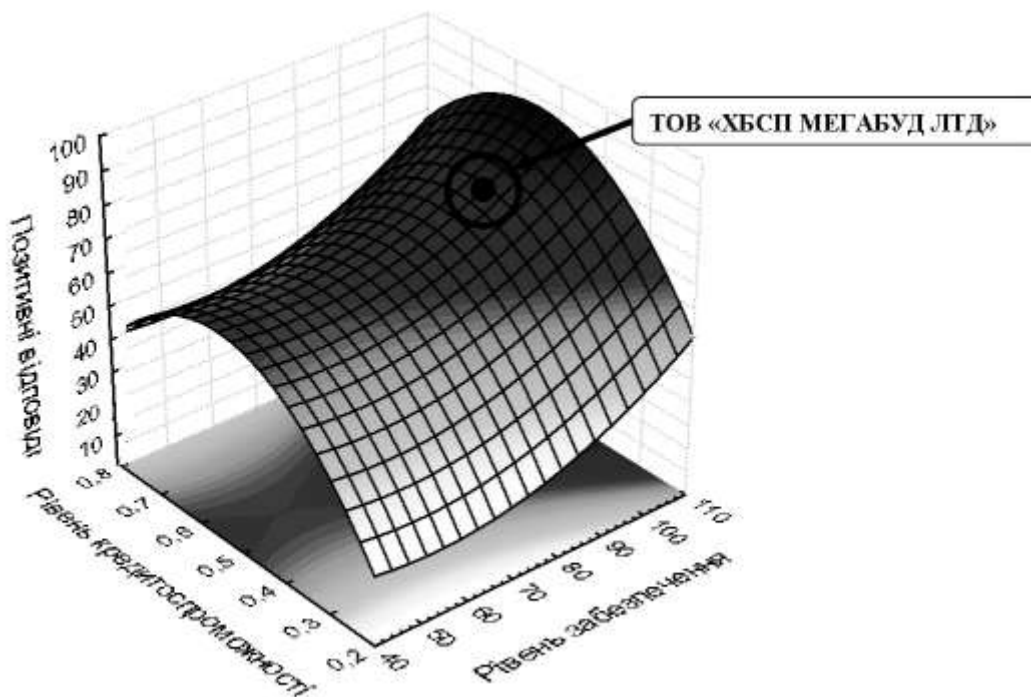
планування експерименту за планом Vox-Behnken визначено рівень впливу кожного фактора на прийняття рішення про кредитування. Встановлено, що максимальний вплив на прийняття того або іншого рішення здійснює забезпечення кредиту, а потім вже рівень кредитоспроможності позичальника.

У роботі реалізовано експеримент за планом Vox-Behnken, який дозволив отримати статистично значимі фактори впливу на залежну змінну, які мають не лише лінійне вираження, а й квадратичне. Фактори в цьому випадку мають тривірневий характер, що дозволило побудувати поверхню відгуку, за допомогою яких можна визначити значення факторів (рівень кредитоспроможності, забезпечення кредиту (договори субконтрактингу) та сума кредиту), за наявності яких суб'єкти малого бізнесу отримають позитивні відповіді від банку про надання кредиту.

Проведено дослідження впливу рівня кредитоспроможності, забезпечення кредиту (договори субконтрактингу) та суми кредиту на прийняття рішення про кредитування суб'єкта малого бізнесу. За умови, якщо на момент подачі документів до банку суб'єкт малого бізнесу має скрутне фінансове становище, ймовірність отримання позитивного рішення про кредитування знаходиться на рівні 20–25 % (рис. 3а). Якщо позичальник має договір субконтрактингу, сума якого перевищує суму кредиту в 2–2,5 рази і його становище в перспективі істотно зміниться в бік покращення, ймовірність отримання позитивного рішення про кредитування знаходиться на рівні 85–90 % (рис. 3б).

а)

б)

Рисунок 3 – Графічна інтерпретація прийняття рішення про надання кредиту ТОВ “ХБСП МЕГАБУД ЛТД” без врахування договору субконтрактингу (а) та з врахуванням договору субконтрактингу (б) як забезпечення кредиту

Дієвість запропонованих рекомендацій продемонстровано на прикладі ТОВ “ХБСП МЕГАБУД ЛТД”, яке співпрацюватиме з кластером “Єврорегіон “Слобожанщина”.

Практична перевірка методичного підходу з прийняття рішень про кредитування малого бізнесу на основі методу планування експерименту, здійснена на базі фінансово-кредитних установ України (ПуАТ “СЕБ Банк”, ПуАТ “ТАС-комбанк”), показала їх практичну спрямованість та високу ефективність.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення науково-прикладної задачі, що полягає у розвитку науково-методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо функціонування механізму кредитування малого бізнесу в контексті удосконалення організаційно-економічних елементів даного механізму.

За результатами дисертаційного дослідження зроблено наступні висновки:

1. Дослідження теоретичних положень з розкриття сутності дефініцій “механізм кредитування” і “малий бізнес” та аналіз їх визначень дозволили узагальнити сутність такого поняття, як “механізм кредитування малого бізнесу” відповідно до його спрямованості із забезпечення потреб малого бізнесу

у необхідних обсягах ресурсів. Це підкреслює можливість досягнення синергетичного ефекту у разі поєднання функцій малого бізнесу та механізму кредитування.

2. Аналіз сутнісного розуміння МКМБ дозволив виділити основні його елементи, до яких, зокрема, віднесено: фундаментальні елементи (принципи, мета, задачі, об'єкт та суб'єкти), організаційно-економічні елементи та елементи процесу кредитування (види кредитів, методи кредитування та інструменти кредитування). Це дозволило визначити спрямованість дій окремих суб'єктів досліджуваного механізму, розкрити основні етапи та умови його функціонування.

3. На основі всебічного розгляду основних засад здійснення кредитування малого бізнесу в різних країнах світу узагальнено досвід упровадження МКМБ та напрями його можливого застосування у вітчизняну практику, серед яких виділено необхідність вдосконалення організаційно-економічних елементів МКМБ та підходу до прийняття рішень при кредитуванні малого бізнесу.

4. На основі проведення аналізу статистичних даних щодо забезпечення механізму кредитування ресурсами та розкриття тенденцій з надання кредитів малому бізнесу визначено різні джерела можливого залучення ресурсів для кредитування малого бізнесу в Україні. Проведений аналіз також дозволив розкрити умови можливого забезпечення ресурсами суб'єктів МКМБ, які притаманні вітчизняному економічному розвитку.

5. З метою розкриття взаємодії джерел ресурсів для забезпечення МКМБ та визначення напрямів взаємозалежності динаміки розвитку малого бізнесу в Україні з обсягами наданих кредитів в економіку проведено кореляційно-регресійний аналіз сукупності статистичних даних в розрізі окремих інтервалів часу для різних джерел запозичення ресурсів. Це сприяло обґрунтуванню схем аналізу із досягнення сталості кредитування малого бізнесу, враховуючи різні можливості з надання ресурсів в розрізі окремих їх джерел, та може слугувати для узагальнення оцінок упровадження сучасного МКМБ.

6. З метою розвитку МКМБ обґрунтовано змістовність низки пропозицій щодо вдосконалення його організаційно-економічної складової. Сутність таких пропозицій визначається доцільністю створення об'єднань суб'єктів МКМБ на основі кластерної взаємодії, що дозволяє врахувати задачі учасників кластера та низку факторів впливу (достатність необхідних ресурсів та забезпеченість кредиту) на сталість відповідного механізму.

7. Визначено, що одним із напрямків розвитку організаційно-економічної складової МКМБ є використання договорів субконтрактингу як забезпечення кредиту. Це, з одного боку, розвиватиме інтеграційні та коопераційні зв'язки між різними суб'єктами господарювання, а з іншого – позитивно впливатиме на фінансову складову діяльності таких суб'єктів, а відтак сприятиме вдосконаленню МКМБ.

8. Для підвищення ефективності прийняття рішень при кредитуванні малого бізнесу розроблено відповідний методичний підхід. Сутність такого підходу полягає у розгляді процесу аналізу потенційного позичальника кредитних

ресурсів відповідно до методів планування експерименту за сукупністю різних факторів. Це дозволяє покращити дієвість МКМБ за рахунок більш надійного відбору потенційних позичальників – суб'єктів малого бізнесу в умовах недостатньої інформації про таких позичальників.

Грунтовність запропонованих розробок підтверджено на конкретних прикладах по ряду досліджуваних суб'єктів господарювання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Монографії

1. Біломістний О. М. Модифікація моделей оцінки банківської діяльності для моніторингу стану конкретного банку та стабільності банківської системи / О. М. Біломістний // Моделі оцінки банківської діяльності для забезпечення стабільності банківської системи : монографія / авт. кол. – К. : УБС НБУ, 2010. – С. 128–141 (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок*: виявлення впливу кредитного портфеля банку на його фінансовий результат на основі кореляційно-регресійного аналізу.

Публікації у наукових фахових виданнях

2. Азаренкова Г. М. Теоретико-суттєвий аспект дефініції “фінансові ресурси підприємств” / Г. М. Азаренкова, О. М. Біломістний // Економіка розвитку. – 2006. – № 4. – С. 98–101. *Особистий внесок*: уточнення поняття “фінансові ресурси підприємства” з урахуванням джерел їх формування та напрямів використання.
3. Азаренкова Г. М. Зарубежный опыт взаимодействия малых инновационных предприятий с государством / Г. М. Азаренкова, В. В. Смирнов, А. Н. Беломестный // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : збірник наукових праць. – 2010. – № 2(9). – С. 171–180. *Особистий внесок*: обґрунтування стратегічних напрямків діяльності держави щодо розвитку інноваційної економіки на основі малого бізнесу.
4. Азаренкова Г. М. Теоретико-суттєвий аспект дефініції “механізм кредитування малого бізнесу” / Г. М. Азаренкова, О. М. Біломістний // Банківська справа. – 2012. – № 3. – С. 3–9. *Особистий внесок*: проведення критичного аналізу понять “механізм кредитування” та “малий бізнес” як складових дефініції “механізм кредитування малого бізнесу”.
5. Біломістний О. М. Аналіз сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальника банківської установи / О. М. Біломістний // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. – 2008. – Вип. № 23. – С. 196–203.
6. Біломістний О. М. Кластер, як форма взаємодії підприємств та банку / О. М. Біломістний // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2011. – № 1(10) – С. 95–97.
7. Біломістний О. М. Модель оцінки рівня забезпеченості кредитної угоди / О. М. Біломістний, Я. Е. Гриценко // Культура народів Причерномор'я. –

2007. – № 109. – С. 30–35. *Особистий внесок*: обґрунтування співвідношення ринкової та ліквідаційної вартості об'єкта застави і максимально можливого обсягу кредиту.
8. Біломістний О. М. Статистичний аналіз джерел фінансування механізму кредитування малого бізнесу / О. М. Біломістний // Економічні науки: збірник наукових праць. – (Серія “Облік і фінанси”). – Луцьк : ЛНТУ. – Вип. 9(33), ч. 4. – Луцьк, 2012. – С. 37–49.
 9. Біломістний О. М. Проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні на сучасному етапі розвитку економіки / О. М. Біломістний, М. О. Савельєва // Економічний простір : збірник наукових праць. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2008. – № 15. – С. 78–84. *Особистий внесок*: узагальнення сучасних тенденцій та перешкод розвитку малого бізнесу в Україні.
 10. Біломістний О. М. Особливості кредитування діяльності малих підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України / О. М. Біломістний // Вісник Університету банківської справи НБУ. – Київ : УБС НБУ, 2010. – № 1(7) – С. 90–93.

Публікації в інших виданнях

11. Беломестный А. Н. Актуальные аспекты кредитования малого предпринимательства / А. Н. Беломестный // Эффективное развитие региональной экономики в условиях глобализации: материалы Междунар. науч. конф. (Белгород, 10–11 апреля 2007 г.): в 2т. / под науч. ред. д-ра. екон. наук, проф. К. В. Павлова, канд. экон. наук, доц. С. Н. Растворцевой. – Белгород : Изд-во БелГУ, 2008. – Т. 1. – С. 176–178.
12. Беломестный А. Н. Кластерная модель кредитного взаимодействия банка и предприятий / А. Н. Беломестный // Материалы II Международной научно-практической конференции молодых учёных и студентов “Стратегии развития инновационной экономики”. – Таллинн : Институт экономики и управления ЕСОМЕН, 2011. – С. 54–55.
13. Біломістний О. М. Аналіз сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальника банківської установи / О. М. Біломістний // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (15–16 травня 2008 р.). – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2008. – С. 55–57.
14. Біломістний О. М. Деякі аспекти формування позикових фінансових ресурсів суб'єкту господарювання / О. М. Біломістний // Материалы I Международной научно-практической конференции “Научная индустрия европейского континента – 2006”. – Днепропетровск : Наука и образование, 2006. – Том 1. – С. 16–17.
15. Біломістний О. М. Зарубіжний досвід кредитування малого бізнесу / О. М. Біломістний // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 14–15 жовтня 2010 р. – Черкаси : ЧІБС УБС, 2010 – С. 204–205.

16. Біломістний О. М. Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємства / О. М. Біломістний, О. В. Чепраков // Фінансовий і банківський менеджмент: досвід та проблеми : тези доповідей і виступів VII Міжнародної наукової конференції студентів і молодих вчених / заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Єгорова Г. В. – Донецьк : ТОВ “Юго-Восток, Лтд.”, – 2005. – С. 123–124. *Особистий внесок*: виявлення залежності показників ліквідності і платоспроможності та стратегічної мети фінансового менеджменту підприємства.
17. Біломістний О. М. Моделювання прийняття рішення при банківському кредитуванні малого бізнесу / О. М. Біломістний // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доп. XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28–29 жовтня 2010 р.): у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – Т. 1. – С. 18–19.
18. Біломістний О. М. Необхідність вдосконалення механізму кредитування малих підприємств / О. М. Біломістний // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 15–16 жовтня 2009 р. – Черкаси : ЧІБС УБС, 2009. – С. 226–227.
19. Біломістний О. М. Особливості формування партнерських відносин між банком і суб’єктом малого бізнесу / О. М. Біломістний // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (27–28 травня 2010р: у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – Т. 2. – С. 33–34.
20. Біломістний О. М. Проблеми кредитного забезпечення малих підприємств / О. М. Біломістний // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції (21–22 травня 2009р.). – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – С. 71–73.
21. Біломістний О. М. Реалії розвитку фінансово-кредитного забезпечення функціонування малих підприємств / О. М. Біломістний // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (12–13 листопада 2009 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – Т. 1. – С. 121–122.
22. Біломістний О. М. Субконтрактинг, як форма кредитного забезпечення / О. М. Біломістний // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 2011 р. – Черкаси : ЧІБС УБС, 2011. – С. 204–205.

АНОТАЦІЯ

Біломістний О. М. Механізм кредитування малого бізнесу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”, Суми, 2012.

Дисертація присвячена обґрунтуванню теоретичних і методичних положень, розробці практичних рекомендацій, спрямованих на розвиток механізму кредитування малого бізнесу. Розкрито сутність поняття “механізм кредитування малого бізнесу”. Визначено основні складові механізму кредитування малого бізнесу. Узагальнено зарубіжний досвід у сфері кредитування малого бізнесу та напрями його можливого впровадження у вітчизняну практику. Досліджено доступність джерел кредитування малого бізнесу в Україні. Розкрито взаємодію джерел ресурсів для забезпечення механізму кредитування малого бізнесу та взаємозалежність динаміки розвитку малого бізнесу в Україні з обсягами наданих кредитів в економіку. Обґрунтовано пропозиції щодо розвитку організаційної складової механізму кредитування малого бізнесу. Запропоновано рекомендації щодо упровадження форми реалізації механізму кредитування малого бізнесу. Розроблено методичний підхід до прийняття рішень при кредитуванні малого бізнесу.

Ключові слова: механізм, кредитування, взаємозалежність, малий бізнес, джерела ресурсів, прийняття рішень, кластер, субконтрактинг.

АННОТАЦИЯ

Беломестный А. Н. Механизм кредитования малого бизнеса. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – Государственное высшее учебное заведение “Украинская академия банковского дела Национального банка Украины”, Сумы, 2012.

Диссертация посвящена обоснованию теоретических и методических положений, разработке практических рекомендаций, направленных на усовершенствование механизма кредитования малого бизнеса.

На основе обобщения теоретических положений дефиниций “механизм кредитования” и “малый бизнес” и анализа их определений раскрыта сущность понятия “механизм кредитования малого бизнеса”. Показано отличие авторского обобщения понятия “механизм кредитования малого бизнеса” от существующих подходов к его пониманию. Сущность такого отличия заключается в подчеркивании синергетической взаимосвязи между функциями малого бизнеса и механизма кредитования.

Определены основные составляющие механизма кредитования малого бизнеса, к которым отнесены: фундаментальные элементы, организационно-экономические элементы и элементы процесса кредитования. Показано, что

принципы механизма кредитования малого бизнеса образуют круг синергетического эффекта, который направлен на противодействие возникновению чрезмерного риска в сфере кредитования малого бизнеса.

Обобщен зарубежный опыт в сфере кредитования малого бизнеса и направления его возможного использования в отечественной практике.

Исследована доступность источников кредитования малого бизнеса в Украине. Проведен анализ статистических данных относительно обеспечения механизма кредитования за счет заемных ресурсов из разных источников. Раскрыты тенденции предоставления кредитов в разрезе отдельных источников заимствования ресурсов. Раскрыты условия возможного обеспечения ресурсами механизма кредитования субъектов малого бизнеса. Показаны недостатки и достоинства каждого из исследуемых источников ресурсов для обеспечения механизма кредитования малого бизнеса.

Раскрыто взаимодействие источников ресурсов для обеспечения механизма кредитования малого бизнеса и взаимозависимость динамики развития малого бизнеса в Украине с объемами предоставленных кредитов в экономику. Получен ряд регрессионных уравнений, которые позволяют проводить анализ с целью изучения условий постоянства кредитования малого бизнеса, которые учитывают разные возможности по предоставлению ресурсов в разрезе отдельных их источников, а также оценить эффективность действия существующего механизма кредитования малого бизнеса.

Обоснованы предложения по развитию организационно-экономической составляющей механизма кредитования малого бизнеса. Сущность таких предложений определяется целесообразностью создания объединений участников механизма кредитования малого бизнеса на основе их кластерной группировки.

Обоснована схема формирования партнерских отношений между субъектом хозяйствования (источником ресурсов) и субъектом малого бизнеса, а также определена общая структура анализа эффективности взаимоотношений между субъектом хозяйствования (источником ресурсов) и субъектом малого бизнеса.

Рассмотрены рекомендации по внедрению механизма кредитования малого бизнеса. Исследованы особенности использования обеспечения кредита в виде договоров субконтрактинга.

Разработан методический подход к принятию решений при кредитовании малого бизнеса. Сущность такого подхода состоит в рассмотрении процесса анализа потенциального заемщика кредитных ресурсов согласно методам планирования эксперимента. Показано, что методы планирования эксперимента целесообразно рассматривать в качестве инструмента выбора обоснованных факторов влияния на принятие решения о предоставлении кредита в условиях ограниченного количества информации о таких факторах.

Разработанные подходы, предложения и рекомендации направлены на усовершенствование механизма кредитования малого бизнеса и могут быть

использованы в практической деятельности разных субъектов – участников соответствующего механизма с учетом специфики их функционирования.

Ключевые слова: механизм, кредитование, взаимозависимость, малый бизнес, источники ресурсов, принятие решений, кластер, субконтрактинг.

SUMMARY

Belomestny A. N. The mechanism of small business crediting. – Manuscript.

The thesis for the scientific degree of Candidate of Sciences in Economics, speciality 08.00.08 – Money, finances and credit. – State Higher Educational Institution “Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine”, Sumy, 2012.

The thesis is devoted to the substantiation of theoretical and methodical provisions, the development of practical recommendations to improve the mechanism of small businesses crediting. The essence of the concept of the “mechanism of small businesses crediting”. The main components of the mechanism of small business crediting. It summarizes the international experience in small business crediting and the directions of its possible use in domestic practice. It investigated the availability of sources of small business crediting in Ukraine, revealed the interaction of resources to provide the mechanism for small business crediting and the interdependence of the dynamics of small business development in Ukraine with the volumes of credits granted to the economy. It offers proposals for organizational development, constitute the mechanism of small business crediting. It gives recommendations for the implementation of the mechanism of small business crediting, as well as methodical approach to decision making in the crediting of small-business.

Key words: mechanism, crediting, interdependence, small business, sources of resources, decision making, cluster, subcontracting.

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор
С. М. Козьменко

Підписано до друку 09.11.2012.
Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Times. Тираж 100 пр.

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”.
Адреса: вул. Петропавлівська, 57, м. Суми, 40000, Україна.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 3160 від 10.04.2008

